

**GAST
OPINIE**

In de rubriek Gastopinie verschijnen incidentale bijdragen van deskundigen over een actueel onderwerp, al dan niet geschreven op uitnodiging van de redactie. Plaatsing betekent dat de redactie de daarin neergelegde mening interessant vindt, niet altijd dat zij die mening deelt.

Door dr. Jacques Janssen

Er wordt vandaag de dag veel gesproken over jeugdcriminaliteit. Jongeren lijken de neiging te hebben zich minder aan de normen van de burgerlijke samenleving te houden. Dat blijkt uit vernielingen, gestolen fietsen, enzovoort. We hebben op basis van deze praktijken zelfs de naam een crimineel land te zijn. Dat is ten dele een misverstand: we zijn hoogstens koploper in de kleine criminaliteit.

Het gemak waarmee de term 'jeugdcriminaliteit' gehanteerd wordt om het verschijnsel in de picture te krijgen, doet ons vanzelfsprekend zoeken naar een verklaring vanuit de biologische of psychologische ontwikkeling van de mens. Die verklaring kunnen we vervolgens nog sociologisch inkaderen. Wellicht kennen juist jongeren in onze westerse samenleving een zeer hevige 'Sturm und Drang' fase die door een gebrek aan begeleiding sommigen doet ontsporen. Een dergelijke aanzet tot verklaring is plausibel, veelbelovend en ook nog keurig interdisciplinair: ze maakt gebruik van alle beschikbare kennis.

Ze gaat echter voorbij aan het simpele feit dat jeugdcriminaliteit in feite gewoon jongenscriminaliteit is. De meisjes doen wel mee, maar het mag geen naam hebben. Toen in de jaren zeventig de emancipatie op manshoogte kwam, heb ik een krante-artikel over een Nijmeegse meisjesbende als een teken van de tijd en als een indicatie voor emancipatie uitgeknipt en zorgvuldig bewaard. Het is bij een kleine verzameling gebleven: een zwaluw zonder lente.

Als de jongens zich zouden gedragen zoals de meisjes, zou onze fiets veiliger zijn zonder slot, dan nu met super-slot. Toch blijven wij hardnekkig spreken van jeugdcriminaliteit: een ideologische en volstrekt misleidende term. De jeugd bestaat niet, er zijn jongens en meisjes. Blijkbaar hebben die verschillende problemen en hebben jongens een crimineel probleem. Althans gedurende een korte tijd van hun leven.

Oppassen

We moeten dus oppassen met het label jeugd: vaak verklaart het niets, maar verhuult het slechts de werkelijke oorzaken. Dat wil niet zeggen dat het zonder betekenis is. Er wordt immers alom *opgevoed* en *onzekerheid* is troef. *Opvoeden* en *onzekerheid*, twee begrippen die aan elkaar gerelateerd zijn.

Laat ik met de onzekerheid beginnen: want daarover kunnen we ten minste zeker zijn. Wie boven de 45 jaar is, heeft het allemaal nog meegemaakt. Eenmaal bevrijd van de cultuur van de bezetter, rekenden onze vroege vaders en onze toen nog alom huishoudende moeders buiten de cultuur van de bevrij-

Opgroeien in onzekerheid

Meisjes doen niet mee aan groeiende jeugdcriminaliteit

• Jeugdcriminaliteit is in feite gewoon jongenscriminaliteit. De meisjes doen wel mee, maar het mag geen naam hebben.

Foto: Studio André Ruigrok

der. Het begon tamelijk onschuldig, met de invoer van nylons, sigaretten en 45-toerenplaten; het bleken de voorboden van sex & drugs & rock 'n' roll. Een onveranderlijk lijkende wereld waarin de feesten en de seizoenen als door God gegeven het leven zijn en richting gaven, werd omgebogen naar een moderne consumptie maatschappij.

In enkele decennia, een knip-oog slechts in de eeuwigheid, is het beeld totaal veranderd. Het hemels baldakijn dat zo vanzelfsprekend was, vertoont gaten en scheuren. De hand van God wordt niet langer gevoeld, zijn eens aenziend oog lijkt geloken. De mensen bekijken het zelf wel, handelen op eigen vuist en construeren als levensbeschouwelijke doe-het-zelvers een eigen dak boven het hoofd. Het aantal kerken daalt snel en we mogen verwachten dat tegen het einde van de eeuw de meerderheid van de bevolking niet langer lid is van een kerk.

Nederland is in dit opzicht uniek in Europa. In alle heren landen is het kerklidmaatschap vanzelfsprekend dan bij ons. In Nederland is men calvinistisch consequent, maar sociologisch en bedrijfsmatig is dit een gecompliceerd en geleidelijk veronttrustend verschijnsel.

Zwaartepunt

De vraag naar het normatieve zwaartepunt dringt zich op. Ongetwijfeld een meervoudige kwestie, maar zij kan toch niet tot veel zinnen als er hoofden zijn van de bezetter, rekenden onze vroege vaders en onze toen nog alom huishoudende moeders buiten de cultuur van de bevrij-

Niemand weet het, maar iedereen is er mee bezig.

Vertegenwoordigers van alle partijen en prelaten van alle geloven hebben hun verontrusting al uitgesproken. De ministers van justitie en onderwijs hebben de vraag naar de nationale moraal hoog op de agenda geplaatst. De fractievoorzitter van het CDA doet opgewekte pogingen de zaak weer in het gareel te krijgen. Hij verwacht daarbij zijn eigen jeugd nogal eens met die van tegenwoordig. Naar een woord van Wim Kan: hij hunkert niet naar vroeger, maar hij heeft wel 'trek'.

Vaak wordt de individualisering aangezwengeld als de oorzaak van het kwaad. Ik zou daar voorzichtig mee willen zijn. Het gaat niet om het voordeel van ieder individu afzonderlijk, dat mensen vanuit hun individuele biologie van nature nastreven. Het gaat erom dat de samenleving de mensen de mogelijkheid biedt tot ontplooiing. Een dergelijke individualiserings-tendens ontstaat niet vanzelf, maar wordt door mensen geconstrueerd. Daarmee zijn per definitie normen en waarden geïmpliceerd.

Het opgroeien

Van de onzekerheid, naar het opgroeien: laten we voor het gemak zeggen naar de jeugd. Hedendaagse cultuurcritici, zoals Bloom, Fienkelkraut en Mestrovic, wetten hun pijlen graag op de huidige jeugdcultuur. Ze worden veel geciteerd, ook hier in Brabant. We zouden te maken hebben met een gedachtenloze generatie, die zappend en bleepend door het leven gaat, niet in staat een programma uit te kiezen, laat staan volgens een pro-

gramma te leven. Hun enige spel, is een computer-spel. Elke jongen, een game-boy. Sprak Huizinga van de 'homo ludens', ons wacht de 'homo Nintendo'.

Ook de godsdienst en de moraal van de jeugd staan onder kritiek. De ontkerkelijking en ontzuiling zijn het sterkst onder jong-volwassenen. Bovendien hebben de religieuze instituties weinig invloed (meer) op het dagelijkse leven van jongeren. Het bovennatuurlijke is teruggedrongen binnen de deuren van de kerken en steeds minder jongeren kijken daar achter. Zij geloven het wel. Ook in de landen om ons heen (Duitsland, België en Frankrijk) wordt dit vastgesteld. Men mag zich daar in een meer vanzelfsprekend lidmaatschap verheugen, maar in termen van betrokkenheid, inzet en overtuiging levert dat weinig op.

Kritiek, vooral ook kritiek op de jeugd, is van alle tijden. Steeds weer tracht de oudere generatie van de jeugd een deugd te maken. Dit loffelijke streven gaat gepaard met gevoelens van afgunst, nostalgie en misplaatste verontwaardiging. Nog steeds, misschien zelfs in toenemende mate. Wij denken immers kinderen te nemen en dreigen te vergeten dat we ondanks alle planning en voorzorg, tenslotte kinderen krijgen. Andere vaak dan we dachten en hoopten. Maar als de jeugd dan al niet deugt, moet dat toch wijzen op een meer algemene problematiek, die ook de oudere generatie impliceert.

Zin-vragen

Wie in een dergelijke situatie opvoedt of beleid voert, moet de jeugd serieus nemen en zoeken

naar kansen en aanknopingspunten. Die zijn er wel degelijk, ook op het vlak van levensbeschouwing, ook op het vlak van de moraal.

De onderzoeker Ronald Inglehart wijst in een groot Europees onderzoek op een sluimerende maar oprechte belangstelling bij vele jongeren, met name onder degenen die de kerken mijden, voor zin-vragen. Het religieuze besef is niet geweken en er is geen enkele reden te veronderstellen dat het minder is dan dat van de volwassen generatie. Het is wel veranderd.

Steeds meer mensen, en vooral steeds meer jongeren, raken geïnteresseerd in religieuze en magische denkbeelden. Terwijl het rationaliseringsproces van de maatschappij alsmaar lijkt door te gaan en de wetenschap op ongekende hoogten is beland, keren de mensen zich in toenemende mate tot zieners, strijkers, en pendelaars. Steeds komt er weer een pas ontdekte techniek, een ander kruid, een nieuw geluid in omloop dat heil en genezing brengt.

Onderzoek laat zien dat jongeren vooral geloven in het voordeel van de twijfel. Zeer velen staan minimaal welwillend tegenover paranormale en paraculturele zaken. Ze kunnen er mee bezig zijn zonder zich te committeren of te compromitteren. New Age biedt zich modern aan: via winkels, tijdschriften, reclames en posters. Je kunt uitzoeken wat van je gading is.

Sceptisme

Daarmee kom ik op mijn derde en laatste punt: opgroeien in onzekerheid. Mijn indruk is, dat

de jeugd daar niet zoveel problemen mee heeft. De onzekerheid is ongetwijfeld toegenomen maar wie er in opgroeit, heeft er minder moeite mee dan wie er in een dergelijke toestand te overleven is een zeker scepticisme noodzakelijk. Dat lijkt op een gebrek aan idealisme, maar tegelijkertijd impliceert het een grote openheid. Een oprechte bereidheid van alles en nog wat te proberen, alles mee te maken. Niets is bij voorbaat onmogelijk.

Wie de 'homo Nintendo' bezigt ziet en hoort, denkt aan automaten en apparaten. Dat is een misverstand. De apparatuur maakt het spel van de jeugd voor volwassenen bijna ondoorgroenlijk. Probeer er maar eens in door te dringen en de vereiste vingervlughed op te brengen! De jeugd heeft in de computer een nieuwe schuilplaats gevonden. Maar nog steeds, zoveel is mij na talloze mislukte pogingen duidelijk geworden, zoekt zij naar het verloren land, bevecht zij draken, doolt door kastelen en bevrijdt prinsessen.

Het blijft een kwestie van opgroeien in onzekerheid, maar ook opgroeien in onzekerheid. Het blijft een kwestie van proberen en opnieuw beginnen, maar tenslotte spelen ze het spelletje uit. □

Dit artikel is de samenvatting van een lezing die dr. J. Janssen onlangs in Eindhoven uitsprak bij de presentatie van het PON-jaarboek 1993 'Opvoeden in onzekerheid'. Dr. J. Janssen is universitair hoofddocent bij de vakgroep Cultuur- en Godsdienstpsychologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.